

কৃষি সমূক্ষি

গণপ্রজাতন্ত্রী বাংলাদেশ সরকার
কৃষি সম্প্রসারণ অধিদপ্তর
সরেজমিন উইং
খামারবাড়ি, ঢাকা-১২১৫
(www.dae.gov.bd)

স্মারকলিপি

কৃষি সম্প্রসারণ অধিদপ্তরের মাঠ পর্যায়ে চলতি "মাঘ -১৪৩০ মাসে কৃষক ভাইদের করণীয়" শীর্ষক লিফলেট এতদসংগে সংযুক্ত করে প্রেরণ করা হলো। এ লিফলেটটি মুদ্রণ করে আপনার অঞ্চল / জেলার কৃষক ভাইদের মাঝে ব্যাপক ভাবে প্রচার করার জন্য নির্দেশ প্রদান করা হলো এবং এ বিষয়ে অগ্রগতির প্রতিবেদন নিম্নস্বাক্ষরকারীর বরাবরে প্রেরণ করার জন্য বলা হলো।

সংযুক্ত: " মাঘ -১৪৩০ মাসে কৃষক ভাইদের করণীয়" -১ (এক) পাতা।

৩০/০১/১৪৩০
পরিচালক
সরেজমিন উইং
ফোনঃ ৫৫০২৮৪০৩
৩০/০১/১৪৩০

স্মারকনং- ১২.১০.০০০০.০০৮.১৬.০৫২.১৩(৩য় অংশ)/ ২৮(৬৭)

তারিখ: ১০/০১/২০২৪খ্রি.

অনুলিপি: জ্ঞাতার্থে ও কার্যার্থে-

- ১। পরিচালক, প্রশাসন ও অর্থ উইং/ হার্টিকালচার উইং / প্রশিক্ষণ উইং / উচ্চিদ সংরক্ষণ উইং / উচ্চিদ সংগনিনিরোধ উইং / ক্রগস উইং / পরিকল্পনা, প্রকল্প বাস্তবায়ন ও আইসিটি উইং, ডিএই, খামারবাড়ি, ঢাকা।
- ২। পরিচালক, কৃষি তথ্য সার্ভিস, ডিএই, খামারবাড়ি, ঢাকা। (প্রয়োজনীয় ব্যবস্থা গ্রহণের জন্য অনুরোধসহ)।
- ৩। অতিরিক্ত পরিচালক, কৃষি সম্প্রসারণ অধিদপ্তর..... অঞ্চল (১৪টি)।
- ৪। উপপরিচালক, কৃষি সম্প্রসারণ অধিদপ্তর..... (জেলা সকল)।
- ৫। উপপরিচালক, (আইসিটি ব্যবস্থাপনা), পরিকল্পনা, প্রকল্প বাস্তবায়ন ও আইসিটি উইং, ডিএই, খামারবাড়ি, ঢাকা। (লিফলেটটি ডিএই এর ওয়েব সাইটে প্রকাশের জন্য অনুরোধসহ)।
- ৬। অতিরিক্ত উপপরিচালক, নিয়ন্ত্রণ কক্ষ, সরেজমিন উইং, কৃষি সম্প্রসারণ অধিদপ্তর খামারবাড়ি, ঢাকা। (লিফলেট টি ই-মেইল যোগে সকল অতিরিক্ত পরিচালক ও উপপরিচালক, ডিএই বরাবরে প্রেরণ নিশ্চিত করতে বলা হলো)।

অনুলিপি সদয় জ্ঞাতার্থে:

- ১। মাননীয় মন্ত্রী মহোদয়ের একান্ত সচিব, কৃষি মন্ত্রণালয়, বাংলাদেশ সচিবালয়, ঢাকা-১০০০।
- ২। সচিব মহোদয়ের একান্ত সচিব, কৃষি মন্ত্রণালয়, বাংলাদেশ সচিবালয়, ঢাকা-১০০০।
- ৩। অতিরিক্ত সচিব (সম্প্রসারণ) মহোদয়ের একান্ত সচিব, কৃষি মন্ত্রণালয়, বাংলাদেশ সচিবালয়, ঢাকা-১০০০।
- ৪। মহাপরিচালক মহোদয়ের একান্ত সচিব, কৃষি সম্প্রসারণ অধিদপ্তর, খামারবাড়ি, ঢাকা-১২১৫।
- ৫। অফিস কপি।

ମାଘ ମାସେ କୃଷକ ଭାଇଦେର କରଣୀୟ

ମାଘ ମାସର କନକନେ ଶୀତର ହାଓୟା ତାର ସାଥେ ମାରେ ମାରେ ଶୈତପ୍ରବାହ ଶୀତର ତୀରୁତାକେ ଆରୋ ବାଡ଼ିଯେ ଦିଯେ ଯାଏ। କଥାଯ ଆହେ ମାଘେର ଶୀତେ ବାଘ ପାଲାୟ। କିନ୍ତୁ ଆମାଦେର କୃଷକଭାଇଦେର ମାଠ ଛେତ୍ର ପାଲାନୋର କୋନ ସୂଯୋଗ ନେଇ। କେନନା ଏ ସମୟଟା କୃଷିର ଏକ ବ୍ୟକ୍ତତମ ସମୟ। ଆର ତାଇ ଆସୁନ ଆମରା ସଂକ୍ଷେପେ ଜେନେ ନେଇ ମାଘ ମାସେ କୃଷିତେ କରଣୀୟ ଗୁରୁତପର୍ଗ କାଜଗୁଲୋକ:

ବୋରୋ ଧାନ:

- ବୋରୋ ଧାନେ ଏଇଜେଡ ଓ ଜାତ ଅନୁସାରେ ଚାରା ରୋପଶେର ୧୫-୨୦ ଦିନ ପର ପ୍ରଥମ କିଣି, ୩୦-୪୦ ଦିନ ପର ଦ୍ଵିତୀୟ କିଣି ଏବଂ ୫୦-୫୫ ଦିନ ପର ଶେଷ କିଣି ହିସେବେ ଇଉରିଆ ସାରେ ଉପରି ପ୍ରୟୋଗ କରାତେ ହେବ;
- ଚାରା ରୋପଶେର ୭-୧୦ ଦିନେର ମଧ୍ୟେ ଗୁଟି ଇଉରିଆ ପ୍ରୟୋଗ କରାତେ ପାରେନ। ଏତେ ବିଦା ପ୍ରତି ୫୦-କେଜି ୨୦ କେଜି ଗୁଟି ଇଉରିଆର ପ୍ରୟୋଜନ ହେବ;
- ଚାରା ରୋପଶକଳେ ଶୈତ୍ୟ ପ୍ରବାହ ଶୁରୁ ହେଲେ କମେକଦିନ ଦେଇ କରେ ଚାରା ରୋପଣ କରନ;
- ବୋରୋ ଧାନେର ଚାରା ରୋପଶେର ପର ଶୈତ୍ୟପ୍ରବାହ ଦେଖା ଦିଲେ ଜମିତେ ୫-୭ ସେଟିମିଟାର ପାନି ଧରେ ରାଖୁନ;
- ବୋରୋ ଧାନେ ନିୟମିତ ସେଚ ପ୍ରଦାନ, ଆଗାହା ଦମନ, ବାଲାଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାପନାଶ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିଚର୍ଯ୍ୟ କରାତେ ହେବ। AWD ପରିଚିତେ ସେଚ ପ୍ରଦାନ କରିଲେ ପାନି ସାଶ୍ରୟ ହେବ ଓ ଫଳନ ବାଢ଼େ।
- ରୋଗ ଓ ପୋକା ଥେବେ ଧାନ ଫସଲକେ ରଙ୍ଗା କରାତେ ସମସ୍ତିତ ବାଲାଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାପନା ପରିଚିତ ପ୍ରୟୋଗ କରାତେ ହେବ। ଏ କ୍ଷେତ୍ରେ ପରିଚିତ ଚାଷବାଦ, ଆନ୍ତରିଚର୍ଯ୍ୟ, ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଦମନ, ଉପକାରୀ ପୋକା ସଂରକ୍ଷଣ, କେତେ ଡାଲପାଳା ପୁଣେ ପାଖି ବସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାନ୍ତି ହେବ;
- ଏସବ ପଞ୍ଚାମୀ ରୋଗ ଓ ପୋକାର ଆକ୍ରମଣ ପ୍ରତିହତ କରା ନା ଗେଲେ ଶେଷ ଉପାୟ ହିସେବେ ସଠିକ ବାଲାଇନାଶାକ, ସଠିକ ସମୟ, ସଠିକ ମାତ୍ରା ପ୍ରୟୋଗ କରାତେ ହେବ;

ଗମ:

- ଗମେର ଜମିତେ ଯେଥାନେ ଘନ ଚାରା ରମେହେ ତା ପାତଳା କରେ ଦିତେ ହେବ;
- ଗମ ଗାଛ ଥେକେ ଯଥନ ଶିଷ ବେର ହୟ ବା ଗମ ଗାଛେର ବୟସ ୫୫-୬୦ ଦିନ ହୟ ତବେ ଜରୁରୀଭାବେ ଗମ କ୍ଷେତ୍ରେ ଏକଟି ସେଚ ଦିତେ ହେବ। ଏତେ ଗମେର ଫଳନ ବୃଦ୍ଧି ପାବେ;
- ଡାଳୋ ଫଳନେର ଜନ୍ୟ ଦାନା ଗଠନେର ସମୟ ଆରେକବାର ସେଚ ଦିତେ ହେବ;
- ଗମ କ୍ଷେତ୍ରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଦମନେର କାଜଟି ସକଳେ ଯିଲେ ଏକମାତ୍ରେ କରାତେ ହେବ;

ଭୁଟା:

- ଭୁଟା କ୍ଷେତ୍ରେ ଗାହର ପୋଡ଼ାର ମାଟି ତୁଲେ ଦିତେ ହେବ;
- ଭୁଟା ଫସଲେ ଏଇଜେଡ ଓ ଜାତ ଅନୁସାରେ ବୀଜ ଗଜାନୋର ୨୫-୩୦ ଦିନ ପର ପ୍ରଥମ କିଣି, ୪୦-୪୫ ଦିନ ପର ଦ୍ଵିତୀୟ କିଣି ଇଉରିଆ ଓ ଏମଓପି ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରାତେ ହେବ।
- ଭୁଟାର ସାଥେ ସାହୀ ବା ମିଶ୍ର ଫସଲେର ଚାଷ କରେ ଥାକଳେ ସେଗୁଲୋର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ପରିଚର୍ଯ୍ୟ କରାତେ ହେବ।
- ଭୁଟା ଫସଲେ ଫଳ ଆର୍ମିଓର୍ସ ପୋକାର ଆକ୍ରମଣ ଦେଖା ଦିତେ ପାରେ। କାଜେଇ ନିୟମିତ ମନିଟରିଂ, କ୍ଲାଉଟିଂ ଓ ପ୍ରୟୋଜନେ ଦମନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିତେ ହେବ ମନିଟରିଂ ଏର ଜନ୍ୟ ଫେରୋମନ ଟାପ (ଏକର ପ୍ରତି ୫୮) ବ୍ୟବହାର କରାତେ ହେବ।

ଆଳ:

- ଆଳୁ ଫସଲେ ନାବି ଧାନ ରୋଗ ବା ମଡ଼କ ରୋଗ ଦେଖା ଦିତେ ପାରେ, ମଡ଼କ ରୋଗ ଦମନେ ଦେଇ ନା କରେ ଡାଯଥେନ ଏମ ୪୫ ଅଥବା ସିକିଟୁର ଅଥବା ଇଡୋଫିଲ ନିୟମିତ ସ୍ପେ ଅଥବା ଅନୁମାଦିତ ହତ୍କାନାଶକ ମାତ୍ରାନୁୟାୟୀ ପ୍ରୟୋଗ କରାତେ ହେବ;
- ତାହାଡ଼ା ଆଳୁ ଫସଲେ ମାଲଟିଂ, ସେଚ ପ୍ରୟୋଗ, ଆଗାହା ଦମନେର କାଜଗୁଲୋ କରାତେ ହେବ;
- ଆଳୁ ଗାହର ବୟବ ୧୦ ଦିନ ହେଲେ ମାଟିର ସମାନ କରେ ଗାଛ କେଟେ ଦିତେ ହେବ ଏବଂ ୧୦ ଦିନ ପର ଆଳୁ ତୁଲେ ଫେଲାତେ ହେବ;
- ଆଳୁ ତୋଳାର ପର ଭାଲୋ କରେ ଶୁକିଯେ ବାହାଇ କରାତେ ହେବ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣେର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିତେ ହେବ;

ତେଲ ଫସଲ:

- ସରିଷା, ତିସି ପାକଳେ ରୋଦେର ତାପେ ଫେଟେ ଗିଯେ ବୀଜ ପଡ଼େ ଯେତେ ପାରେ, ତାଇ ଏଗୁଲୋ ୮୦ ଭାଗ ପାକଳେଇ ସଂଗ୍ରହେର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିତେ ହେବ;

ଶୀତକାଳୀନ ସବଜି:

- ବେଶ ଫଳନ ପେତେ ଶୀତକାଳୀନ ଶାକସବଜି ଯେମେନ ଫୁଲକପି, ବାଧାକପି, ଟମେଟୋ, ବେଗୁନ, ଓଲକପି, ଶାଲଗମ, ଗାଜର, ଶିମ, ଲାଉ, କୁମଡ଼ା, ମଟରଶୁଟି ଏସବେ ନିୟମିତ ସମ୍ଭାବିତ ହେବ।
- ଟମେଟୋ ଫଳଲେର ମାରାଟକ ପୋକା ହଲୋ ଫଳହିତକାରୀ ପୋକା। ସମସ୍ତିତ ବାଲାଇ ଦମନ ପରିଚିତିତେ ଏ ପୋକା ଦମନ କରାତେ ହେବ;
- ଶୀତକାଳେ ମାଟିର ରମ କରେ ଯାଏ ବଳେ ସବଜି କ୍ଷେତ୍ରେ ଚାହିଦା ମାଫିକ ସେଚ ଦିତେ ହେବ।
- ଗୋଡ଼ାର ମାଟି ଆଲାଗା କରେ ଦିତେ ହେବ ଏବଂ ଆଗାହା ମୁକୁତ ରାଖାତେ ହେବ;

ମସଲା ଜାତୀୟ ଫସଲ:

- ରୋପନକୃତ ଚାରା ଶୈଯାଜେର ଉପରିସାର ପ୍ରୟୋଗ, ସେଚ ପ୍ରଦାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିଚର୍ଯ୍ୟ କରାତେ ହେବ।

ଆୟ:

- ସାଧାରଣତ ଏ ସମୟ ଆୟ ଗାହେ ମୁକୁଲ ଆସାର ପର ଥେକେ ଫୁଲ ଫୋଟାର ପୂର୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆକ୍ରମଣ ଗାହେ ଟିଲ୍ଟ-୨୫୦ ଇସି ପ୍ରତି ଲିଟାର ପାନିତେ ୦.୫ ମିଲି ଅଥବା ୨ ଗ୍ରାମ ଡାଇଥେନ ଏମ-୪୫ ପ୍ରତି ଲିଟାର ପାନିତେ ମିଶିଯେ ସ୍ପେ କରାତେ ହେବ। ଆମେର ଆକାର ମଟର ଦାନାର ମତୋ ହଲେ ଗାହେ ୨ୟ ବାର ସ୍ପେ କରାତେ ହେବ;
- ଏସମୟ ପ୍ରତିଟି ମୁକୁଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ହଟାର ନିର୍ମଳ ଦେଖା ଯାଏ। ଆମ ଗାହେ ମୁକୁଲ ଆସାର ୧୦ ଦିନେର ମଧ୍ୟେ କିନ୍ତୁ ଫୁଲ ଫୋଟାର ପୂର୍ବେଇ ଏକବାର ଏବଂ ଏର ଏକମାତ୍ର ପର ଆର ଏକବାର ପ୍ରତି ଲିଟାର ପାନିର ସାଥେ ୧.୦ ମିଲି ସିମବୁସ/ଫେନମ/ଡେସିସ ୨.୫ ଇସି ମିଶିଯେ ଗାହେର ପାତା, ମୁକୁଲ ଓ ଡାଲପାଳା ଭାଲୋଭାବେ ଭିଜିଯେ ସ୍ପେ କରାତେ ହେବ।

ତାହାଡ଼ା କୃଷିର ଯେ କୌଣ ସମସ୍ୟା ଉପର୍ଜଳେଲା କୃଷି ଅଫିସ ଅଥବା କୃଷି କଲ ସେନ୍ଟାରେ ୧୬୧୨୩ ନର୍ବରେ ବା କୃଷକ ବର୍କ ସେବାର ୩୩୦୧ ନର୍ବରେ କଲ କରେ ବିଶେଷଜ୍ଞଦେର ପରାମର୍ଶ ନିତେ ପାରେନ।

